

נתן אלתרמן כ"פייטר"1

ד"ר מרדכי נאור

מחר ימלאו 51 שנה למותו של המשורר נתן אלתרמן, בעל ספרי השירה הנהדרים, "הטור השביעי", אין סוף שירים ופזמונים שזכו לחיי נצח ועוד הרבה מעשים טובים.

על אלתרמן אפשר להגיד הרבה, אבל פייטר הוא לא היה. ועם זאת פעמיים בחייו הוא התגייס ממש להציל את המולדת. כאן נספר על הפעם הראשונה ובקרוב נספר גם על הפעם השנייה.

בקיץ 1942 החמיר מאוד המצב בארץ. הצבא הגרמני, שבא לסייע לצבא האיטלקי המובס בצפון אפריקה, דחק את הצבא הבריטי מזרחה לעבר מצרים, והועלו חששות כבדים כי הגרמנים יגיעו גם לארץ ישראל. ארגון ההגנה נערך ל"קרב אחרון" ומפקדיו ידעו כי הבריטים לא יגנו על הארץ, אלא יפנוקו. אימונים מזורזים נערכו בכל יחידות ההגנה ואחת מהן נשאה את השם המוזר "ס. עו. ס." – מחלקה של בוהמינים תל-אביביים שגם הם נקראו לדגל, לסדרת אימונים באחד מפרדסי המושבה רחובות.

פירוש האותיות "ס. עו. ס." רמז לעיסוקיהם של משתתפי הקורס: סופרים, עורכי דין ו... סנדלר. הסנדלר היה לאמיתו של דבר בעל בית חרושת לייצור נעליים. שמו – יצחק עוז-הוז (אחיו של דב הוז), איש בוהמה שהתחבא מאחורי המקצוע הפשוט כביכול. בין המשתתפים האחרים היו גם זלמן רובשוב (לימים שזר – הנשיא השלישי), אז סופר, עיתונאי ומעורכי העיתון "דבר", עורכי דין, כמה רופאים, נתן אלתרמן וגם אישה אחת – המשוררת לאה גולדברג.

הקורס נמשך יותר משבוע ואלתרמן, כמו חבריו, עבר אימוני שדאות, כושר גופני, תרגילי סדר, מטווח ברובה ואף יידוי רימונים. אף שלא היה ידוע כ"גיבור" גדול, עשה לדברי המשתתפים בקורס מאמצים להצטיין. לקראת מסיבת הסיום הוא נתבע לתרום את חלקו בדבר-שיר והתוצאה הייתה שיר ארוך,

¹ הופיע בדף הפייסבוק של ד"ר מרדכי נאור ביום 25.3.2021 בקישור

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2784060198514491&id=100007316141861

שבו תוארו הן הווי הקורס, והן כמה מדמויותיו הססגוניות. להלן השיר – שכוונס רק בספר אחד, ספרי "הטור השמיני" (2006) - במלואו:

כוס נרימה בידינו

כוס נרימה בידינו
ונריע כל הטף
לחייו של מפקדנו
ולחייו של כל הסֵטף
ולמדריכים גם יחד
שאִמנונו בכלים
ישבעו ממנו נחת
בלי לצאת מן הכלים.

באנו כשלושה מנינים
חיילים וגדודניקים
שפֵלם כמעט בטלנים
חוץ מזה נודניקים.

שמש במרום האירה
באור עפות יונים
ובאמצע רץ בר שירה
למפקד בתחתונים.
עוד נשיר שירים על נבל
ונזכה עוד בקרוב
שיחליפו גם את ניוול
בָּרַב זלמן רובשוב.

מי פה בְּרִיָּה ולא בְּרִיָּה
חביבי, זה לא עסקי
אך פסגת האינפנטריה
זהו דוקטור ביחובסקי.
שיר וזמר למנצח
על קונצרטים של בְּזֶק
סולדטנו המשמח
המאסטרו שבו יצחק.

שם באמוני הליל
כל בחור מלא רוח עוז
מתפלל רק בשמים
לא לפגוש את יצחק הוז.

כי מפני זו המפלצת
גם גבור נמלט ונס.
ונוקש בשן חולצת
ועושה קצת במכנס.

כל אחד מחילינו
מאמן ומסגל
אבל אין כיענק'לנו
אין כיענק'לה סגל.

ומי מלל כי אלתרמן
משוררנו בפזמון
הוא לרגעים גם חברה'מן
ולכשתרצה – צ'מפיון.

יכלכל ברמונים
ויקה כל חבריו
כאשר הקה בפזמונים
עד עתה רק אגב.

יש ויש פה חברה יאטים
בין עצי הפרדסים
לעשות מהם סולדאטים
יש גם צ'רך בנסים.

אך היום נשא פלנו
שיר תודה ושיר הלל
אל המדריכים שלנו
ומפקדנו גבריאל.

ראוי לשים לב לקטע הגדול יחסית שמקדיש אלתרמן לעצמו, ולהשתתפותו בקורס. וכן לאזכור
חתימתו על מדור השירה האקטואלית שלו ב"הארץ" באותה עת, קיץ 1942 – "אגב."

(הסברים נחוצים: קָטף – מָטָה; כלים – כלי-נשק; גדודניקים – ותיקי הגדוד העברי ממלחמת-העולם הראשונה; בר שירה – ישראל בר-שירה, משפטן ופעיל במפא"י; גיוול – מבכירי המפקדים של צבא בריטניה במלחמת-העולם השנייה; בְּרִיָּה – יידיש: אשת-חיל, עקרת-בית יעילה במיוחד; אינפנטריה – חיל רגלים; ד"ר ביחובסקי - רופא תל-אביבי, ממשתתפי הקורס; בזק – מלחמת-בזק, "בליץ"; יצחק שבו – עורך-דין תל-אביבי; יצחק הוז – הוזכר לעיל; שן חולצת – חלק ממנגנון הירי של הרובה; סולדאט – חייל; יעקב (יענקל'ה) סגל – ממשתתפי הקורס; צ'מפיון – אלוף; רמונים – רימוני-יד; חֶבְרָה יאטים -חברה'מנים; גבריאל – מפקד הקורס גבריאל לוריא).

האיור: סמל קורס ס.עו.ס. שצויר לקראת התכנסות המשתתפים ב-1968, במשכן הנשיא זלמן שזר (אחד ממשתתפי הקורס) – שילוב של עט נוצה (של הסופרים והמשוררים), פטיש סנדלרים של יצרן הנעליים ושרטוט של סעיף משפטי כמחווה לעורכי הדין. הכתובת ציינה את מטרת הקורס: "וילמדו בני יהודה קשת."

